

W krainie pięknych jezior o suchych, piaszczystych brzegach oraz rzek i malowniczych wzniesień - zwanej Szwajcarią Kaszubską - znajduje się powiatowe miasto województwa pomorskiego *Kościerzyna*. Nazwa tego miasta doczekała się wielu etymologii.

Nazwa *Kościerzyna* w dawnych dokumentach

W dokumencie z 1284 r., mocą którego Mściwuj II (Mściwoj, Mściwój, Mszczuj) ofiarował siostrze stryjecznej Gertrudzie ziemię Pirsna z 22 miejscowościami, na pierwszym miejscu wymieniona jest *Kościerzyna* - zapisana jako *Costerina*. Inne źródła (m.in. krzyżackie) podają również zapisy: *Costrinam* (1289 r.), *Chossorino* (1312 r.), *Custerin* (1336 r.), *Cosczerzin* (1471 r.) *Kosczyerssyno* (1501), a późniejsze: *Kościerzyna* (po kaszubsku *Koscérzna*).

Nienaukowe interpretacje nazwy

Już w XIX wieku próbowano tłumaczyć pochodzenie nazwy i w tych wyjaśnieniach pojawiały się opowieści wynikające ze skojarzenia fonetycznego ze zwrotem „rznąć kości” (*kości rznąć*). Jedni autorzy tej wersji wyjaśniali, że chodzi o rżnięcie kości zwierząt, zwłaszcza niedźwiedzi, inni zaś, że o kości Krzyżaków. Inna ludowa interpretacja pochodzenia nazwy *Kościerzyna* wywodziła ją od łacińskiego rzeczownika *castrum* ‘gród’, ale i tę językoznawcy odrzucają. Jak pisze profesor Uniwersytetu Gdańskiego Edward Breza, najbliższy prawdy był ks. Gustaw Pobłocki, który wywodził nazwę miasta od wyrazu *kostra* ‘stos drewna, sążen’ i zapisywał ją jako *Kostryna*.

Etymologia naukowa

Zdaniem językoznawców Uniwersytetu Gdańskiego, zapisy nazwy (przedstawione powyżej) oraz forma kaszubska wskazują na wyraz *kościierz* jako podstawę nazwy miasta *Kościerzyna*. Wyraz *kościierz* dziś na Kaszubach znaczy ‘zarośla, krzewy’ i ‘drzewo gałęziste, rosochate’. Starsze słowniki traktowały rzeczownik *kościierz* równoznacznie z wyrazem *kostrzewa* oznaczającym ‘chwast’, a co ciekawe, takie znaczenie u innych Słowian ma też wyraz *kościierz*. Rzeczowniki *kościierz* i *kostrzewa* związane są ze sobą i etymologicznie, i

znaczeniowo. Na Kaszubach znany jest też czasownik pochodzący od rzeczownika *kościerz*, a mianowicie jest to *kościerzyc się* - „krzewić się”.

Z tego wyvodu wynika, że nazwa *Kościerzyna* powstała od *kościerz* za pomocą formantu *-yna* (formantu o funkcji topograficznej), podobnie jak nazwy *Buczyna* - od rzeczownika *buk*, albo *Jaworzyna* - od *jawor*.

A zatem *Kościerzyna* jest nazwą topograficzną, z której wynika, że teren, na którym powstała miejscowość, był porośnięty *kościerzą*, czyli zaroślami, krzewami i drzewami.

Dzielnice i osiedla Kościerzyny

- Nazwa części miasta - **Flakusy** (*Flokusy*) - pochodzi od przezwiska *Flakus* (jednej z kościerskich rodzin), które
- z kolei wywodzi się od wyrazu gwarowego *flaka* ‘jelito’.
- **Kościerska Huta** - pierwotnie była nazwą wsi, która obecnie jest w granicach miasta. Wyraz *huta* został użyty, ponieważ, wieś powstała na miejscu, gdzie wcześniej wyprażano smołę drzewną.
- **Redówka** - pochodzi od kaszubskiego słowa *reda* ‘mokry torf, rozmokła ziemia, błoto, w którym można ugrzęznąć’.
- **Szydlice** - to był w XVI wieku folwark, a teraz jest to południowa część miasta. Nazwa przeniesiona z osady *Szydlice* z okolic Gdańska (dziś dzielnica Gdańska - Siedlce); została utworzona od wyrazu *siodło* ‘wieś, osada’ (z formantem „-ec”).
- **Wierzysko** - pochodzi od nazwy wsi, a ta z kolei od nazwy karczmy *Wierzyskowa Karczma*. Słowo *Wierzysko* pierwotnie było nazwą jeziora, utworzoną od nazwy rzeki - *Wierzycy*.

Barbara Ellwart